

การปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงิน
ที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ*
TRANSITIONING FINANCIAL BEHAVIOR FROM LOTTERY GAMBLING DEPENDENCY
TO APPROPRIATE MONEY SAVINGS FOR THE ELDERLY

ธีรวุฒิ แสงมณีเดช

Thirawut Saengmaneedech

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

รัชนิดา รอดอื้อ

Rachanida Rod-iw

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์

Kulakarn Suwanrak

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Education, MubanChombueng Rajabhat University, Thailand

เชาวลิต สมพงษ์เจริญ

Chaowalit Sompongjaroen

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, MubanChombueng RajabhatUniversity, Thailand

พีรพล สิมมา

Peerapol Simma

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: iamlecturerlawpeerapol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเสี่ยงโชคต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพฤติกรรมการเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคม และ เศรษฐกิจ โดยผู้สูงอายุมักมองการเสี่ยงโชคเป็นกิจกรรมทางสังคม เครื่องมือสร้างความหวัง และช่องทางในการเพิ่มรายได้ แต่พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ

* Received 21 April 2025; Revised 17 May 2025; Accepted 25 June 2025

เชิงลบต่อความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ทั้งการลดลงของเงินออม การใช้จ่ายเกินตัว และกลายเป็นภาระของครอบครัวและสังคม บทความนี้เสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมผ่านการให้ความรู้ทางการเงินที่เข้าใจง่าย การเปลี่ยนพฤติกรรมความเสี่ยงโชคเป็นการออมเงิน และการปรับความคิดจากการหวังรวยทางลัดสู่ความมั่นคงระยะยาว เพื่อส่งเสริมการออมเงินที่เหมาะสมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเงิน , การพึ่งพา, การเสี่ยงโชค, การออมเงิน, ผู้สูงอายุ

Abstract

This academic article aims to: 1) investigate the gambling behavior of elderly individuals; 2) examine the impact of gambling on their financial security; and 3) propose guidelines for adjusting financial behavior from reliance on gambling (lottery) towards appropriate savings among the elderly. A literature review reveals that gambling behavior in older adults is linked to socio-economic factors. Elderly individuals often perceive gambling as a social activity, a source of hope, and a means to increase income. However, this behavior negatively affects their long-term financial security, leading to decreased savings, overspending, and becoming a burden on family and society. This article suggests approaches to modify behavior through accessible financial literacy education, shifting from gambling to saving, and adjusting the mindset from seeking quick wealth to long-term security. The ultimate goal is to promote suitable savings habits and enhance the quality of life for older adults.

Keywords: Financial behavior, Dependency Lottery gambling, Money Savings, Elderly

บทนำ

ในชุมชนตลาดสด เป็นพื้นที่ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น เสียงที่มักจะได้ยินเป็นประจำในช่วงกลางวันคือเสียงที่ 1 และ 16 ของเดือน สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจและการแสวงหาโอกาสในการเสี่ยงโชคที่เรียกว่า “หวย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ คำถามและประโยคสนทนาที่ว่า “เลขไรดี” “ที่ไหนให้เลข” “ไปวัดไหน ศาลเจ้าที่ไหนแม่น” และ “จุดรูปและเสี่ยงทายจากเซียมซีหรือยัง” เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนถึงความเชื่อและการพึ่งพาแหล่งที่มาต่างๆ เพื่อค้นหาตัวเลขนำโชค “หวย” ในบริบทของสังคมไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ หวยบนดิน หมายถึง การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาล มีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งในรูปแบบของสลากกระดาษตามแผงลอย และการซื้อผ่านระบบออนไลน์บนแอปพลิเคชัน หวยใต้ดิน หมายถึง การซื้อตัวเลขจากการรับแทงของเจ้ามือเอกชน โดยมีการบันทึกรายการซื้อขายบนกระดาษขนาดเล็กที่เรียกว่า “โพยหวย” ซึ่งระบุตัวเลขและจำนวนเงินที่ต้องการเสี่ยงโชค นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยาม “หวย” ในความหมายที่กว้างขึ้น โดยมองว่าเป็นการพนันรูปแบบหนึ่งที่ผู้เล่นทำการเลือกหรือเสี่ยงทายตัวเลขทางคณิตศาสตร์ ตั้งแต่เลข 0 ถึง 9 โดยอาจเป็นการเสี่ยงทายในรูปแบบต่างๆ เช่น

เลข 2 หลัก, 3 หลัก หรือ 6 หลัก (ซึ่งสัมพันธ์กับรางวัลที่ 1 ของสลากกินแบ่งรัฐบาล) รูปแบบการซื้อมีความหลากหลาย อาทิ การซื้อเลขไต่ด (การเลือกเลขสามจำนวนโดยไม่เรียงลำดับ), เลขวิ่ง (การระบุตัวเลขหนึ่งหลักที่คาดว่าจะปรากฏในตำแหน่งใดก็ได้ของรางวัล), เลขอื่น (ตัวเลขที่เจ้ามือกำหนดจำนวนรับซื้อจำกัดหรือลดอัตราการจ่าย), หรือการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยตรง เพื่อรอผลการออกรางวัลในเวลา 16:00 น. การเสี่ยงโชคในสังคมไทยมีทั้งรูปแบบที่ถูกกฎหมาย (เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล) และผิดกฎหมาย (เช่น หวยใต้ดิน) อัตราการจ่ายเงินรางวัลสำหรับหวยใต้ดินมักจะสูงกว่าและมีความยืดหยุ่นในการเลือกแทงมากกว่า ทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นของสังคม (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2565) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตัวเลขและการกำหนดราคาจ่ายในแต่ละงวดมีความผันผวน ขึ้นอยู่กับกระแสของ "เลขดัง" ซึ่งหมายถึงตัวเลขที่ได้รับความนิยมหรือถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆ ของคนไทย ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงมิติที่หลากหลายเข้าด้วยกัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ในทางตรงกันข้าม "เลขอื่น" คือตัวเลขที่เจ้ามือกำหนดเงื่อนไขพิเศษในการรับซื้อ เช่น จำกัดจำนวนเงินที่รับแทง หรือลดอัตราการจ่าย หากมีผู้ถูกรางวัลหรือแทงเลขดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2554) นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นใน "เจ้าสำนัก" หรือแหล่งที่ให้เลขเด็ดที่มีความแม่นยำ ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้เสี่ยงโชค สำหรับรูปแบบการแทงที่สำคัญ ได้แก่ "เลขวิ่ง" ซึ่งหมายถึงการทายตัวเลขหนึ่งหลัก โดยหากผลการออกรางวัลมีตัวเลขดังกล่าวปรากฏอยู่ในหลักใดหลักหนึ่ง ถือว่าถูกรางวัล และ "เลขไต่ด" ซึ่งเป็นการเลือกตัวเลขสามจำนวน โดยหากผลการออกรางวัลมีตัวเลขทั้งสามนี้ปรากฏอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับที่แทง ก็ถือว่าถูกรางวัล (โดยทั่วไปมักใช้กับการเสี่ยงโชคหวยใต้ดิน) การแสวงหาตัวเลขเพื่อเสี่ยงโชค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชุมชนตลาดสด สะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อทางวัฒนธรรม และกลไกทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ซึ่งเชื่อมโยงกับการพนันทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในสังคมไทย

ปรากฏการณ์ในเชิงทางสังคมและเศรษฐกิจอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้สูงอายุนิยม การเสี่ยงโชค(เล่นหวย) กล่าวคือ กิจกรรมทางสังคมเป็นพื้นที่เปิดให้ผู้สูงอายุสามารถได้พบปะพูดคุย มีหลากหลายเรื่องในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้นำมาสู่การวิเคราะห์เลขเด็ด หรือการวิเคราะห์ตัวเลขร่วมกันแลกเปลี่ยนจากเจ้าสำนักใดสำนักหนึ่งเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อนำไปสู่การสร้างมิตรภาพและเครือข่ายทางสังคม (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2561) อีกทั้งยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นวัฒนธรรมที่มีมายาวนานการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเล่นค่อนข้างยาก บางคนอาจเล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือบางคนอาจเล่นเพราะเป็นอาชีพ รวมถึงการซื้อหวยเป็นกิจกรรมที่เข้าถึงง่าย เข้าใจง่าย การใช้เงินทุนในการเล่นหรือการแทงในแต่ละงวดต่อครั้งไม่สูงมากนัก เช่น 5 บาท 10 บาท 20 บาท ไปจนถึงหลักพันบาทก็มี เป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายเป็นที่นิยมขึ้นขอบแต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นส่งผลให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจเข้าไม่ถึง ไม่สามารถซื้อผ่านเทคโนโลยีได้ เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง สำหรับเชิงทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจมีข้อจำกัดด้านรายได้ คือ อาจไม่มีเงินออมมากพอ หรือ บุตรหลานไม่ได้ให้รายได้เพื่อสำรองไว้สำหรับการเล่นหวยซึ่งส่งผลต่อสถานะทางการเงิน โดยการซื้อหวยอาจเป็นจุดเล็กๆ ที่ทำให้ความหวังทางการเงินมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ,

2567) อีกประการหนึ่งที่ทำให้มีแรงจูงใจเกิดการเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) คือ ผลตอบแทนที่สูงและรวดเร็วในการรับเงิน หากเทียบกับการลงทุนในรูปของเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ต้องรอเงินปันผลในรูปของดอกเบี้ยปีละครั้ง เป็นระยะเวลาที่รอคอยนาน ดังนั้น การเสี่ยงโชคหรือเล่นหวยเป็นโอกาสที่ได้รับผลตอบแทนที่สูงมากและรวดเร็ว กว่าการลงทุนในรูปแบบอื่นๆ หากพิจารณาผลตอบแทนการลงทุนหรือการออมทรัพย์รูปแบบอื่นอยู่ในสถานะที่มี อัตราดอกเบี้ยเงินต่ำ (วรเดช จันทรศร, 2565) อาจกล่าวได้ว่า การเล่นหวยไม่ต้องลงทุนสูงสามารถเริ่มต้นด้วยเงิน จำนวนน้อย เช่น 80-100 บาทต่อใบ หรือในกรณีหวยใต้ดินอาจเริ่มต้นที่เพียง 10-20 บาท ทำให้เป็นทางเลือกที่ เข้าถึงได้แม้จะมีทรัพยากรทางการเงินจำกัด (มิ่งขวัญ ประเสริฐศิริพร, 2565) แต่ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์นั้น การคาดเดาทางตัวเลขมีโอกาสความน่าจะเป็นค่อนข้างน้อยหรือไม่มีโอกาสเป็นไปได้หรือโอกาสถูกรางวัลเท่ากับ ศูนย์ การเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) เกี่ยวข้องกับแนวคิดความหวังเกินจริง และการให้น้ำหนักกับโอกาสที่น้อยมากเกินไป ทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจที่ไม่สมเหตุผลในเชิงคณิตศาสตร์ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2568)

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ผู้สูงอายุมักนิยมชอบความเสี่ยงทายเกี่ยวกับตัวเลข คือ การพยากรณ์ทางตัวเลข ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความน่าจะเป็นและยังมีความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความฝัน เลขเด็ด เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อที่ว่าตนเองจะ ถูกรางวัล และอีกประการยังเชื่อว่าการเสี่ยงโชคเป็นการพยากรณ์เลขหรือเดาเลขเพื่อความสนุกสนานส่งผลให้เป็น พฤติกรรมการซื้อเป็นกิจวัตรประจำโดยการทำเป็นกิจวัตรนี้ในระยะยาวอาจส่งผลต่อการทำลายจิตใจและมึ ความเครียด ความกังวลหากไม่ได้ซื้อหรือไม่ถูกรางวัล ถือได้ว่าเป็นการเสพติดได้ (ศุภชัยคุณธรรม, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการเสี่ยงโชค(หวย)และผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางการเงิน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชค(หวย) สู่ การออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพฤติกรรมการซื้อหวย หรือการเสี่ยงโชคเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการทางสังคมหรือเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้สูงอายุ อาจสะท้อนถึง ความไม่มั่นคงทางการเงินและภาวะเครียดที่คาดหวังจากการเสี่ยงโชคได้ ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชค (หวย) สู่การ ออมเงินที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ดังนี้

พฤติกรรมเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ

การตัดสินใจเลือกที่จะเสี่ยงโชค เป็นพฤติกรรมที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้ชอบเล่นในยามว่างถือว่าเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปนิยมเล่นเพื่อคลายความเหงา คลายความเครียด ในยามที่บุตรหลานไม่อยู่ สะท้อนตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการ ตัดสินใจเลือก ซื้อ ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล (Schiffman, L. G. et al., 2019) โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ พฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือบริการบางประเภท เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล การ ซื้อหวยใต้ดิน อาจสะท้อนถึงความต้องการทางจิตวิทยา เช่น ความหวัง ความตื่นเต้น หรือความรู้สึกว่าตนยังมี บทบาทในสังคม กลุ่มผู้สูงอายุมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มวัยอื่น โดยอิงจากปัจจัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

สังคม และเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุก็มีเวลามากขึ้นหลังพ้นจากการทำงานประจำและมักต้องการหากิจกรรมงานอดิเรกทำ เพื่อผ่อนคลายหรือรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการเสี่ยงโชค จึงกลายเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้ การซื้อเลขเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุไม่ได้สะท้อนแค่ความต้องการทางเศรษฐกิจ เช่น ความหวังในการมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความต้องการทางจิตใจและอารมณ์ เช่น ความหวัง ความเป็นนักพยากรณ์ทางด้านคณิตศาสตร์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านตัวเลข ซึ่งเกิดจากการคาดเดา ผู้สูงอายุบางคนอาจมองการเสี่ยงโชค (หวย) เป็น โอกาสสุดท้าย ในการเปลี่ยนแปลงชีวิตจากความยากจนหรือภาระหนี้สินที่มีอยู่ ความตื่นเต้น การรอลุ้นรางวัลสร้างความรู้สึกตื่นเต้นและมีชีวิตชีวา ซึ่งช่วยบรรเทาความรู้สึกเบื่อหรือซึมเศร้าที่อาจเกิดจากการขาดกิจกรรมหรือการมีชีวิตที่จำเจ ความรู้สึกมีคุณค่า การมีส่วนร่วมในการซื้อหวยหรือการพูดคุยเรื่องเลขเด็ดกับคนในชุมชนทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนยังมีบทบาทในสังคม ไม่ถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังอาจมีแนวโน้มใช้ประสบการณ์ส่วนตัวและความเชื่อ เช่น ความฝัน ตัวเลขมงคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวกำหนดการเลือกเลขที่จะเสี่ยงโชค (หวย) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของการใช้เหตุผลแบบอัตนัยมากกว่าการคำนวณเชิงตรรกะหรือสถิติ การเข้าใจพฤติกรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถออกแบบนโยบายหรือกิจกรรมทางสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ต้องพึ่งพาการเสี่ยงโชคเป็นเครื่องมือในการเติมเต็มความสุขในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมเสี่ยงเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการเสี่ยงทายหรือการคาดเดาของตัวเลขในแง่ของการถูกรางวัล อาจเกิดความผิดพลาดหรือไม่ถูกรางวัล เช่น การพนัน หรือการซื้อหวย อาจเกิดจากปัจจัยทางสังคม อารมณ์ และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่มีภาวะโดดเดี่ยวทางสังคมหรือเครียดจากการเงินหรือความเหงา การอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเลือกใช้พฤติกรรมเสี่ยงเป็นช่องทางคลายเครียดเพื่อเติมเต็มความหวัง (Jessor, R., 1991) ในกลุ่มผู้สูงอายุ การซื้อหวยหรือเล่นการพนันสามารถจัดเป็นพฤติกรรมเสี่ยงได้ มีปัจจัยที่ส่งผลได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยเผชิญกับภาวะโดดเดี่ยวทางสังคม เช่น การอยู่คนเดียวหลังจากคู่ชีวิตเสียชีวิต การเป็นคนโสด การที่ถูกหลานแยกย้ายไปมีชีวิตของตนเอง หรือ ภาวะว่างงานจากงานประจำทำให้ขาดบทบาทในสังคม การเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) จึงกลายเป็นกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยทำให้เขาารู้สึกว่าได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเชื่อมต่อกับผู้อื่น เช่น การเจรจาเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเลขเด็ด หรือ รอลุ้นผลไปพร้อมกับเพื่อนบ้าน โดยผลลัพธ์เพื่อคลายทุกข์หรือความเหงา อีกสิ่งหนึ่ง ปัจจัยทางอารมณ์ ผู้สูงอายุบางรายมีภาวะเครียด ซึมเศร้า หรือรู้สึกไร้คุณค่าเหมือนตนเองอยู่โดดเดี่ยว ทำให้การเสี่ยงโชคจึงเป็นกลไกทางจิตใจในการสร้าง ความหวัง และ แรงจูงใจให้กับชีวิต แม้ว่าจะเป็นความหวังที่ไม่แน่นอนหรืออาจเป็นศูนย์หรือติดลบ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้พวกเขารู้สึกมีจุดหมาย และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยหรือประสบปัญหาการเงินอาจมองการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นหนทางลัดในการเปลี่ยนชีวิต แม้รู้ว่าความเป็นไปได้ในการถูกรางวัลมีน้อยมาก แต่ความหวังที่จะโชคดีสักครั้ง หรือเพื่อความสนุกสนานในการลุ้นเพื่อถูกรางวัล ส่งผลมีพลังมากพอที่จะทำให้ยังคงเสี่ยงโชคอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุบางรายมองการซื้อหวยเป็นกิจกรรมเพื่อการเข้าร่วมสังคม เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนเลขเด็ดกับเพื่อนบ้าน หรือการไปยังแหล่งร้านค้าจำหน่ายหวย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ ทั้งนี้ยังพบว่าในบางกรณีการเสี่ยงโชค(หวย) กลายเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนมีลักษณะคล้ายการเสพติด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ

, 2563) ในบริบทของสังคมไทย ผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่ได้มองการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) เป็นการพนันในความหมายเชิงลบ แต่กลับมองว่าเป็น กิจกรรมที่ให้ความบันเทิง หรือ กิจกรรมทางสังคม ที่ช่วยให้พวกเขายังคงรู้สึกมีส่วนร่วมกับสังคมรอบข้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนที่มีการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนเลขเด็ด เลขดัง กันอย่างเป็นเรื่องปกติสำหรับการเสี่ยงโชค (ซื้อหวย) จึงอาจทำหน้าที่เป็นกิจกรรมพบปะประจำเดือนหรือรายวันที่มีทั้งความหวัง ความตื่นเต้น ความท้าทาย และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การเสี่ยงโชค(หวย) จึงกลายเป็นพฤติกรรมประจำ หรือ กิจกรรมที่สามารถพูดคุยได้ตลอดเวลา สำหรับผู้สูงอายุบางคน การเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) กลายเป็นกิจวัตร เช่น ซื้อทุกงวด หรือ มีเจ้าประจำที่ซื้อเป็นประจำโดยซื้ออย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความผูกพันเชิงพฤติกรรม และมีลักษณะคล้ายการเสพติดพฤติกรรมส่งผลต่อการใช้จ่ายเงินเกินตัวและเกินความสามารถแม้ว่าจะไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้จำกัด ผู้สูงอายุบางคนยังคงมีพฤติกรรมการเสี่ยงโชคอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนเงินที่ใช้ซื้อหรือจ่ายมากขึ้นในแต่ละงวดหรือต่อครั้งเพื่อความสนุกสนานและความท้าทาย โดยเฉพาะเมื่ออายุเคยถูกรางวัลมาก่อน ในระยะยาวอาจทำให้เกิดปัญหาทางการเงินตามมา ประการหนึ่งที่ตามมา ด้านความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลต่อพฤติกรรม การเสี่ยงโชค ในบริบทของไทยมักเชื่อมโยงกับความเชื่อ เช่น ความฝัน การตีเลขจากเหตุการณ์ หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ การคาดเดา อาทิ ทะเบียนรถยนต์ป้ายแดง บ้านเลขที่ วันเดือนปีเกิดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ เป็นต้น ผู้สูงอายุที่อยู่กับวัฒนธรรมเหล่านี้มักใช้ความเชื่อเป็นปัจจัยในการตัดสินใจซื้อเลขเด็ด เลขดัง หรือเลขที่มาจากความฝัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า เลขนี้มีความหมาย มีความสำคัญ หรือ มีโอกาสถูกรางวัลสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต แม้ว่าการเสี่ยงโชคจะเป็นแค่การให้ความหวัง แต่เมื่อไม่ถูกรางวัลซ้ำ ๆ กันหลายครั้งผู้สูงอายุอาจรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ หรือมีความเครียดโดยไม่รู้ตัว ในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตโดยรวม

สรุปได้ว่า การเสี่ยงโชคในผู้สูงอายุสะท้อนถึงความต้องการทางสังคม อารมณ์ และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง จึงควรมีแนวทางดูแลหรือจัดกิจกรรมทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้โดยไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการเงินหรือสุขภาพจิตในระยะยาว ทั้งนี้ พฤติกรรมเสี่ยงของผู้สูงอายุเป็นผลสะท้อนของความต้องการเติมเต็มชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความหวัง ความสัมพันธ์ หรือบทบาทในสังคม จึงควรมีแนวทางที่เข้าใจและออกแบบกิจกรรมหรือนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้เหมาะสม ลดการพึ่งพาการเสี่ยงโชคเป็นหลักในการเยียวยาทางจิตใจและสังคม

การออมเงินสำหรับผู้สูงอายุ

การออมเงิน เป็นส่วนที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายอื่นๆแล้ว เพื่อนำมาเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน กล่าวคือ รายได้หักค่าใช้จ่ายอื่นๆเท่ากับเงินเหลือออมเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เช่น การรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย หรือใช้จ่ายยามฉุกเฉิน เป็นต้น สำหรับการออมเงินสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง การวางแผนและบริหารจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและเพียงพอในช่วงวัยอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงที่รายได้ประจำจากการทำงานสิ้นสุดลง และมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการดำรงชีพ รวมถึงค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามวัยตามสภาพของร่างกายที่ไม่แข็งแรงสมบูรณ์ ความสำคัญของการ

ออมในวัยสูงอายุเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป เมื่อไม่มีรายได้ประจำ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีเงินออมเพียงพอเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน เช่น ค่าที่อยู่อาศัย ค่าอาหาร และค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการลดภาระต่อลูกหลานและครอบครัว ซึ่งการมีเงินออมช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และไม่กลายเป็นภาระด้านการเงินของลูกหลาน ทั้งเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุที่มีเงินสำรองเพียงพอจะสามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เลือกใช้บริการทางสุขภาพหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะได้ตามต้องการ จากข้อมูลจาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ ไม่มีการวางแผนการเงินก่อนอายุ 60 ปี หรือมีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในช่วงปลายชีวิต ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุบางรายยังต้องทำงานต่อหรือพึ่งพารายได้จากลูกหลาน ดังนั้น การออมเงินสำหรับผู้สูงอายุเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย และมีคุณภาพในช่วงอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป โดยต้องมีวินัยทางการเงิน มีการวางแผนล่วงหน้า และได้รับการสนับสนุนจากนโยบายสาธารณะในระดับรัฐและชุมชน เช่น บัตรทอง ประกันสุขภาพ เพื่อใช้ดูแลสุขภาพในยามเจ็บป่วย เป็นต้น จากข้อมูล (ไทยรัฐออนไลน์, 2024) พบว่า สถิติผู้สูงอายุไทยจำนวนมากยังไม่มีความพร้อมทางการเงินสำหรับการเกษียณอายุ โดยประมาณ 78% มีเงินออมไม่ถึง 6 เดือน และต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในระยะยาว และผลการสำรวจของ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) พบว่า ผู้สูงอายุไทยมากกว่าร้อยละ 40 มีเงินออมต่ำกว่า 50,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตหลังเกษียณ

สรุปได้ว่า การออมเงินในวัยสูงอายุจึงเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่มั่นคงและมีคุณภาพ จำเป็นต้องมี วินัยทางการเงิน และการวางแผนล่วงหน้า ควบคู่กับ การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น บัตรทองหรือประกันสุขภาพ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในยามจำเป็น

คำนิยาม

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้สังเคราะห์และให้คำนิยาม ดังนี้

1. พฤติกรรมทางการเงิน หมายถึง การแสดงออกที่เกิดขึ้นจากการกระทำส่งผลต่อทัศนคติ ความรู้สึกของแต่ละบุคคลในด้านการเงิน เช่น การใช้จ่าย การลงทุน และการออม ของบุคคลในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงจากรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด
2. การเสี่ยงโชคหรือการซื้อหวย หมายถึง การใช้จ่ายเงินหรือรายได้ที่อยู่อย่างจำกัดมาใช้จ่ายเพื่อซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหวยบนดินหรือใต้ดิน โดยมีความหวังในการถูกรางวัล
3. การออมเงิน หมายถึง จำนวนเงินที่เกิดขึ้นหลังจากการที่นำรายได้ทั้งหมดหักลบค่าใช้จ่ายอื่นๆ คงเหลือเงินจำนวนหนึ่งแล้วนำมาเก็บสะสมไว้เพื่อสำรองใช้ในอนาคตหรือใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น การรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย เป็นต้น
4. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่พ้นจากการทำงานประจำหรือมีรายได้ไม่ประจำมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สภาพร่างกายเสื่อมโทรม มีโรคประจำตัว หรือ สภาพร่างกายยังคงมีสภาพสมบูรณ์ มีความต้องการหยุดพักจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพ

ผลกระทบของพฤติกรรมการเสี่ยงโชคต่อความมั่นคงทางการเงิน

ประเด็นสำคัญที่มีสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1. รายได้ที่จำกัดของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงชีวิตอายุ 60 ปีขึ้นไป หมายถึง การขาดรายได้ประจำจากการทำงาน รายได้หลักของพวกเขามาจากบำนาญ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เงินออมที่สะสมไว้ การพึ่งพาลูกหลาน เมื่อต้องนำรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้กับการซื้อหยาหรือการพนันซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานานย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายพื้นฐาน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย และ ค่าดูแลสุขภาพ 2. ความเสี่ยงต่อพฤติกรรมใช้เงินเกินตัว พฤติกรรมการเสี่ยงโชคเฉพาะในรูปแบบที่ซื้อทุกงวด ซื้อเป็นประจำ หรือ เพิ่มจำนวนเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้สูงอายุบางคนเริ่มใช้เงินเกินกำลัง ทำให้เงินที่สะสมลดลงเรื่อยๆ เช่น การเบิกเงินออมมาใช้จ่ายกับการเสี่ยงโชค หรือ บางครั้งอาจยืมเงินจากเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัว ค้างชำระหนี้หรือภาระค่าใช้จ่ายประจำ หรือในบางกรณีที่เคยถูกรางวัล อาจเกิดพฤติกรรม ยิ่งได้ ยิ่งกล้าเสี่ยง ซึ่งยิ่งเพิ่มความไม่มั่นคงทางการเงินระยะยาว 3. การลดลงของเงินออมหรือเงินที่สะสมไว้ และ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เมื่อผู้สูงอายุใช้เงินเพื่อเสี่ยงโชคมากกว่าการเก็บออม อาจทำให้เงินสะสมสำหรับการดำรงชีวิตระยะยาวลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวัยที่มีแนวโน้มต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน จากโรคเรื้อรังหรืออุบัติเหตุ 4. ภาระต่อครอบครัวและสังคม หากผู้สูงอายุไม่มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิต อาจต้องพึ่งพาลูกหลานมากขึ้น หรือบางกรณีอาจกลายเป็นภาระของรัฐและสังคม เช่น การพึ่งพาเบี้ยยังชีพหรือสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหากเกิดปัญหาสุขภาพจากความเครียดหรือความกังวลทางการเงิน และ 5. ผลกระทบทางจิตใจและคุณภาพชีวิต การมีหนี้สินหรือปัญหาการเงินในวัยที่ควรเป็นช่วงพักผ่อนอย่างสงบ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึก กังวลใจ ขาดความมั่นใจ หรือรู้สึกไร้คุณค่า ท้อแท้ สิ้นหวัง ซึ่งลดทอนคุณภาพชีวิตโดยรวม ดังนั้น การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ แม้ในบางมุมจะเป็นกิจกรรมที่ให้ความหวังหรือความสนุกสนาน หรือ ความตื่นเต้น แต่หากไม่ได้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ก็อาจกลายเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความมั่นคงทางการเงิน ส่งผลต่อชีวิตทั้งในระดับครอบครัวและสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุ หากไม่มีการวางแผนและควบคุมให้เหมาะสม อาจบั่นทอนเสถียรภาพทางการเงิน สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว และสังคม จึงควรมีแนวทางส่งเสริมการออม การบริหารการเงิน และกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสุขภาวะและความมั่นคงในวัยสูงอายุ

แนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินที่เหมาะสม ของผู้สูงอายุ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเสี่ยงโชคมาเป็นการออมเงิน ต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคนใกล้ตัว ลูกหลาน คนในครอบครัว โดยต้องให้ความรู้ คำแนะนำที่เหมาะสม อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว สิ้นหวัง ไม่มีใคร ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดโรคอื่น ๆ ตามมา เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น ผู้เขียนนำเสนอ 3 แนวทางเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน ดังนี้

1. การให้ความรู้ทางการเงินแบบเข้าใจง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ใช้การยกตัวอย่างในเรื่องการออมเงิน เช่น “ถ้าซื้อหวยงวดละ 500 บาท ทุกงวด (เดือนละ 2 ครั้ง) เป็นเวลา 1 ปี จะใช้เงิน 12,000 บาท ซึ่งถ้านำเงินนี้ไปออม

อาจกลายเป็นทุนฉุกเฉินหรือใช้จ่ายยามเจ็บป่วย หรือ ถ้าเก็บวันละ 50 บาท เท่ากับซื้อขนม 1 ชิ้น จะได้ 18,250 บาทภายในระยะเวลา 1 ปี จะมีเงินเก็บในบัญชีเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและสำหรับการรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย

2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) ให้เป็นการออมเงินด้วยวิธีการนำเงินใส่กระปุกออมแทนการเสี่ยงโชค(ซื้อหวย) ให้ผู้สูงอายุนำเงินที่เคยใช้ซื้อหวยแต่ละงวดใส่กระปุกแทนทุกวันที่ 1 และ 16 โดยสร้างให้เป็นกิจวัตรประจำงวด สร้างให้เป็นพฤติกรรมปกติวิสัย เช่น ถ้าผู้สูงอายุใช้เงินซื้อหวย 100 บาททุกงวด (วันที่ 1 และ 16) ในระยะเวลา 1 ปี ก็จะได้เงินออมรวมเป็นทั้งสิ้น 2,400 บาท หรือแนะนำผลิตภัณฑ์การออมที่มีโอกาสถูกรางวัล เช่น การซื้อสลากธนาคารออมสิน หรือ ซื้อสลากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) หรือ ซื้อสลากธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งจำหน่ายโดยสถาบันการเงินและมีความปลอดภัยอย่างสูง อีกทั้งมีโอกาสได้ลุ้นรางวัลและยังคงสภาพของเงินต้นที่นำไปซื้ออีกด้วย ลดภาระความสูญเสียของเงินต้นที่ลงทุนไป

3. การปรับทัศนคติความเชื่อและปรับความคิดจากหวังรวยทางลัดสู่มั่นคงในระยะยาว โดยสร้างความเข้าใจว่า การออมมีค่าเท่ากับการให้รางวัลตัวเองในอนาคต เป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุเห็นว่าการออมเงินวันนี้ก็เป็นของขวัญ หรือ รางวัลให้ตัวเองในอนาคต ไม่ต่างจากการถูกรางวัล และการเปลี่ยนความคิดควรเริ่มจากการยอมรับความจริงของสถิติและเน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจนของการออม เช่น โอกาสถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ 1 มีเพียง 1 ใน 1,000,000 ขณะที่ออมเงิน 100 บาทต่อเดือนตลอดปีจะมีเงินอย่างน้อย 1,200 บาทแน่นอน แถมหากลงทุนในช่องทางที่มีดอกเบี้ยยังเพิ่มขึ้นได้อีก

สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควรเริ่มจากการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทาง การออมเงิน เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการออมเงินเพื่ออนาคตและปรับทัศนคติ อีกทั้งความคาดหวังของการเสี่ยงโชค บอกกล่าวถึงประโยชน์และโทษของการเสี่ยงโชค เพื่อทำให้เกิดความตระหนักของโทษในการเสี่ยงโชค บุคคลใกล้ชิดควรดูแลเอาใจใส่

องค์ความรู้

การปรับพฤติกรรมต้องพิจารณาทั้งเหตุผลและอารมณ์ ไม่ใช่เพียงให้ข้อมูลด้านการเงินอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจความรู้สึกของผู้สูงอายุ และออกแบบแนวทางที่เติมเต็มความต้องการเหล่านั้นได้ เช่น ความตื่นเต้น ความหวัง หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างสรรค์แทนการเสี่ยงโชค รวมถึงความเชื่อกับความน่าจะเป็น ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยตัดสินใจด้วยความเชื่อมากกว่าเหตุผลหรือสถิติตัวเลข เช่น การฝันเห็นเลข หรือความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงจำเป็นต้องปรับความคิดอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและจับต้องได้

การออมเงินมีค่าเท่ากับการสร้างคุณค่าให้ตนเอง การออมไม่ได้แค่เป็นของเรื่องตัวเลข แต่เป็นการแสดงถึงการให้รางวัลตัวเองในอนาคตซึ่งควรปลูกฝังแนวคิดนี้แทนการหวังรวยทางลัด บทบาทของครอบครัวสำคัญมากการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากครอบครัวจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพียงลำพัง และช่วยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการออมเงิน และควรมีนโยบายหรือกฎหมายสนับสนุนอย่างเหมาะสม เช่น มาตรการควบคุมการโฆษณาการพนัน หรือการจัดทำโปรแกรมส่งเสริมการออมสำหรับผู้สูงอายุในระดับชุมชนและประเทศ ซึ่งเป็นกลไกเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพฤติกรรมการออม และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของผู้สูงอายุต้องอาศัยความเข้าใจแบบองค์รวม ทั้งทางอารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมการออมเงินแทนพฤติกรรมเสี่ยงโชคควรดำเนินควบคู่กับการให้คุณค่าทางจิตใจ สื่อสารอย่างอ่อนโยน และมีครอบครัวคอยสนับสนุน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเหมาะสม

สรุป

บทความนี้นำเสนอประเด็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมความเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับมิติทางสังคม และ เศรษฐกิจ การเสี่ยงโชคของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงการพนันทั่วไป แต่ยังเกี่ยวข้องกับความต้องการการมีส่วนร่วมในสังคม การสร้างความหวัง และการแสวงหาความมั่นคงทางการเงิน จากการศึกษาพบว่า การเสี่ยงโชคจะสร้างความบันเทิง ความตื่นเต้น ความท้าทายและโอกาสทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ แต่ในระยะยาวส่งผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้จำกัด ปัญหาสำคัญคือการใช้เงินที่มีอยู่อย่างจำกัดไปกับการเสี่ยงโชคซ้ำๆ ซึ่งมีโอกาสได้รับผลตอบแทนน้อยมากหรือไม่มีเลย นำไปสู่การลดลงของเงินออมหรือเงินเก็บสะสม ความเสี่ยงต่อการใช้เงินเกินตัว และอาจกลายเป็นภาระของครอบครัวและสังคมในที่สุด ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางการปรับพฤติกรรมทางการเงินที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ การให้ความรู้ทางการเงินอย่างเข้าใจง่ายและเป็นรูปธรรม การเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อหวยเป็นการออมเงินด้วยวิธีที่คล้ายคลึง และการปรับความคิดจากการหวังรวยทางลัดสู่การสร้างความมั่นคงในระยะยาว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาควบคู่ไปกับการให้ความรู้ทางการเงิน โดยไม่เพียงแต่สอนวิธีการออมเงินเท่านั้น แต่ต้องตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและอารมณ์ที่การเสี่ยงโชคเคยตอบสนองได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และครอบครัว ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมออมเงินที่เหมาะสม รวมถึงการจัดกิจกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์เพื่อทดแทนบทบาทของการเสี่ยงโชคในชีวิตของผู้สูงอายุ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินจากการพึ่งพาการเสี่ยงโชคสู่การออมเงินจึงไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อครอบครัวและสังคมโดยรวมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีส่งเสริมการรู้เท่าทันทางการเงินของผู้สูงอายุ เป็นการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการวางแผนการออม การบริหารรายได้-รายจ่าย และความเสี่ยงของการพึ่งพาการเสี่ยงโชค เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผล เช่น โครงการอบรมให้ความรู้ทางการเงินที่ “เข้าใจง่าย เห็นภาพชัด” เช่น เปรียบเทียบว่าการซื้อหวยเดือนละ 1,000 บาท ตลอดปีจะเสียเงินถึง 12,000 บาท แต่หากออมจะมีเงินสำรองยามฉุกเฉิน แนวทางการดำเนินนโยบายจัดหลักสูตรอบรมการเงินสำหรับผู้สูงอายุ โดยร่วมมือกับ อบต., ธนาคาร, มหาวิทยาลัย หรือ กศน. สร้างสื่อเรียนรู้ เช่น คู่มือ “ออมเงินแทนหวย” อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอสั้น ๆ

2. ควรพัฒนาช่องทางการออมที่เหมาะสมและเข้าถึงได้ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์การออมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น บัญชีเงินฝากพิเศษ ดอกเบี้ยสูง หรือกองทุนเพื่อผู้สูงอายุ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือรัฐบาล , ธนาคารชุมชน หรือ สถาบันการเงินท้องถิ่น เป็นต้น แนวทางการดำเนินนโยบายควรจัดให้มีการส่งเสริม “กองทุนออมชุมชน” หรือ “กระปุกออมวันหย่อยออก” ที่ดูแลโดยผู้นำชุมชนหรือ อสม.หรือ จัดให้มี “บัญชีออมเพื่อผู้สูงอายุ” แบบไม่หักค่าธรรมเนียม ไม่มีขั้นต่ำ พร้อมสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม เช่น ดอกเบี้ยพิเศษ หรือ สวัสดิการร่วม

3. สร้างแรงจูงใจในการออมแทนการเสี่ยงโชค มีการกำหนดนโยบายจูงใจ เช่น การออมลุ้นโชค หรือ โครงการออมเงินแล้วมีสิทธิลุ้นรางวัล เพื่อให้ผู้สูงอายุเปลี่ยนพฤติกรรมจากการซื้อหวยเป็นการออมโดยยังคงตอบสนองแรงจูงใจแบบเดียวกัน แนวทางการดำเนินนโยบายควรส่งเสริมสลากออมทรัพย์ (เช่น สลาก ธ.ก.ส., ธ.ออมสิน) ที่ยังคงลุ้นรางวัลและไม่เสียเงินต้น หรือ จัดตั้งโครงการ “ออมแล้วได้โชค” หรือ “ออมงวดนี้ ลุ้นทองงวดหน้า” ในระดับชุมชน

4. ควรจัดให้มีระบบสวัสดิการรองรับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง นั่นคือ การขาดรายได้ประจำทำให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มพึ่งพาการเสี่ยงโชค ควรพัฒนาระบบบำนาญถ้วนหน้า หรือเงินอุดหนุนที่เพียงพอสำหรับดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อไม่ให้ต้องหวังพึ่ง “โชค” เป็นทางออกทางการเงิน แนวทางการดำเนินนโยบาย ควรผลักดันนโยบาย “บำนาญถ้วนหน้า” อย่างน้อย 3,000-3,500 บาท/เดือน หรือเพิ่มเบี้ยยังชีพตามอายุ และ พัฒนาสวัสดิการเสริม เช่น ประกันสุขภาพฟรีสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ประจำ, โครงการอาหารกลางวันฟรีสำหรับผู้สูงอายุในเขตชุมชน เป็นต้น

5. ควรส่งเสริมบทบาทครอบครัวและชุมชนในการสนับสนุนผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการดูแลและให้คำแนะนำทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการออมในระดับท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน หรือชมรมผู้สูงอายุ แนวทางการดำเนินนโยบายควรจัดตั้ง “ชมรมออมเงินผู้สูงอายุ” โดยบูรณาการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ สนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น เวทีเล่าประสบการณ์การออม, ตลาดนัดการเงินผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมเสริมรายได้เล็ก ๆ ที่เหมาะกับวัย และ ส่งเสริมให้ลูกหลานมีบทบาท เช่น การพูดคุยสม่ำเสมอเกี่ยวกับเรื่องเงิน หรือช่วยจัดการบัญชีออมของญาติผู้ใหญ่

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2562). กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://dmh.go.th/>: <https://dmh.go.th/News/view.asp?id=1250>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2568). กรุงเทพธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 <https://www.bangkokbiznews.com/>: <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/908098>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). คนไทยไม่พร้อม "เกษียณอายุ" ความมั่นคงทางการเงินต่ำ!78%มีเงินออมไม่ถึง 6 เดือน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 https://www.thairath.co.th/money/personal_finance/financial_planning/2812431

มิ่งขวัญ ประเสริฐศิริพร. (2565). [https://rsuir-library.rsu.ac.th: https://rsuir-library.rsu.ac.th/bitstream/123456789/2072/1 /MINGKWAN%20PRASERTSIWAPORN.pdf](https://rsuir-library.rsu.ac.th/bitstream/123456789/2072/1/MINGKWAN%20PRASERTSIWAPORN.pdf)

วรเดช จันทรศร. (2565). พฤติกรรมการเล่นหวยของประชาชนไทย: แรงจูงใจและผลกระทบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเสริมสร้างสุขภาพ.

ศูนย์คุณธรรม. (2564). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการพนันในกลุ่มผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://mdc.moralcenter.or.th/dataset-example/>

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2554). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.gamblingstudy-th.org/document_research/73/26/4/%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9E%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2565). รายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.gamblingstudy-th.org/document_book/173/1/2/cgs-report-2022/

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. (2567). <https://tdri.or.th/>. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://tdri.or.th/>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). พฤติกรรมการเล่นและการพนันและผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจพฤติกรรมการเล่นการพนันของประชากรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2561). สถานการณ์การพนันในผู้สูงอายุ พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.

Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. Journal of Adolescent Health, 12(8), 597–605.

Schiffman, L. G. et al. (2019). Consumer behavior Limited 2019. Malaysia: Vivar.